

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - סנה עייריה
יו"ל ע"ל מוסד תורה והסכלה למבוגרים ולנער

מחזרה מיוחדת בשביל והסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ולתרבות חורניים בגולה.

שפטים (תשי"א)

י"ז ח - יב

א. י"א לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין יטמאל
רטי"י ד"ה ימין וטמאל

רמב"ן ד"ה ימין וטמאל

(ענין ר' יהושע עם ר"ג ביום הכפורים) המוזכר בדברי הרמב"ן כונתו לראש הסנה
פרק ב' סנה ח' ט' מעשה שבאו חנייה (חני עדיה) ואמרו: "ראינוהו (הידח)
החליה במזרח וערבית במערב." אמר ר' יוחנן בן נורי: "עדי שקר הם." כשבאו
ליבנה קבלן רבן גמליאל. ועוד באו חנייה ואמרו: "ראינוהו בזמנו ובלייל עבורו
לא נראה" וקבלן רבן גמליאל אמר ר' דוסא בן הרכינס: "עדי שקר הן. היאך
מעידים על האשה שילדה ללמחר כריסה בין חניה?" אמר לו ר' יהושע: "רואה
אני את דבריך". שלח לו רבן גמליאל: "גזורני עליך, שתבוא אצלי במקלך
ובמעוהיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך." הלך ומצאו ר' עקיבא (לר' יהושע)
מיצר. (בר סנורה; שהנשיא גזר עליו לחלל את יום הכפורים). אמר לו ר' עקיבא:
יש לי ללמוד, שכל מה שעשה רבן גמליאל - עשוי. שנ' (ויקרא כ"ג): "אלה מועדי
ה' אשר תקראו אותם" - בין בזמנם, בין שלא בזמנם - אין לי מועדות אלא אלו."
בא לו (ר' יהושע) אצל ר' דוסא בן הרכינס; אמר לו (ר' דוסא) "אם באים אנו
לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל, צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית
דין, טעמד מימות משה עד עכשו, שנ' (סמות כ"ד) "וישל משה ואתרן נדב ואביהו
וסבעים מזקני ישראל" ולמה לא נחפרטו סמותיהם של זקנים? אלא ללמד שכל שלוחה
וסלוטה טעמדו בית דין על ישראל, הרי הוא כבית דינו של משה. נסל מקלו
ומעוהו בידו, הלך ליבנה אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות
בחשבונו. עמד רבן גמליאל ונסקו על ראשו. אמר לו (רבן גמליאל): "בא בשלום
רבי וחלמידי, רבי בחכמה וחלמידי - סקבלת דברי. לטעם הבנת דברי הרמב"ן על
בוריו חלק את דבריו לפסקאות.

1. הסבר את הבטויים הבאים שבדברי הרמב"ן:

- (א) "ועל מטמעות דעתם נתן לו התורה."
- (ב) "לא יסחור הדעות בכל הדברים הנולדים."
- (ג) "לפי מטמעות המקרא אד כונתם."

2. מה ראה הרמב"ן צורך לקרס את דברי רטי"י?

3. מה רוצה הרמב"ן ללמדנו בהבאת המסנה של ראש הסנה?

4. מה טעם המצוה הזו לפי דעת הרמב"ן?

ב. למצוה זו מקשה אברבנאל:

למה נקבל מבית דין הגדול אע"פ שיאמרו על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא
שמאל, כי הנה זה יצדק לדעת האומר, שאין טעם למצוות אלא שהן כולן מפני
הרצון האלוקי. ולכן בהיות שהוא ית' רצה נמטך אחרי חכמי הדור הנה כבר
עשינו רצונו ואין בזה היזק כלל. אבל לדעת האומר, שכל מה שמנעתהו התורה ממנו
הוא בעצמו מזיק לנפשותינו ומוליד בנו רושם רע - אע"פ שלא נודע סבתו - כמו
שהוא האמת בעצמו, הנה כטיסכינו חכמי הדור בדבר שהוא טמא שהוא טהור האם
נאמר, שלא תזיק לנפשותינו אכילתן ושלא יפעל כפי שבעו בעבור מה שהסלימו
החכמים? (ואין זה אלא כמו שטיסכינו הרופאים על סם אחד שיהיה טהור בהיותו
חם במעלה הרביעית, שאין ספק שלא תמטך פעולתו בגופנו, כפי הסכמת הרופאים).
כן הדבר שאסרה התורה, לא יוסר הזקו, אם יסכינו חכמי הדור שהוא מועיל -
כהיותו היפך האמת? והאריך בשאלה זו הר"ן (רבנו נסים) בדרוש האחד עשו מטנים
אשר דגטו. על התורה והנה קטע מתוך דבריו: ואני סובר טאי אפשר שימטך ממה
שיכריעו הסנהדרין הפסד בנפש כלל, גם שיאכילו דבר האסור ויאמרו בו שהוא
מותר. לפי שהתקון אשר ימטך בנפש מצד ההכנעה למצות החכמים מורי התורה הוא
הדבר היותר אהוב אצלו, כאמרו (טמואל א' טו') "הנה סמוע מזבח טוב". והתיקון
ההוא יסיר הרע אשר הוא מעותו להתילד בנפש מצד אכילת הדבר האסור ההוא. וכי
בדבך הזה בעצמו יקרה בנך, כי המאכל המזיק כטיאכלהו האוכל על דעת סמועיל
אליו, הנה מחטבתו הפעל נאוכל ההוא ויסור ממנו היזקו - אם לא שיהיה מופלג.
כן הענין כטימטך האדם אחר מצות הסנהדרין, גם כי יכירו בדבר האסור שהוא
מותר, המטכו אחר עצתם והיותו נמטך אחריהם יסיר מנפשו כל אותן רוע שהיה
ראוי שיתילד מצד אכילת הדבר האסור. ולכן צותה התורה: "לא תסור מן הדבר אשר
יגידו לך ימין וטמאל."

1. הסבר את קושיה אברבנאל

2. לפי איזו הטקס המוזכרת בדברי אברבנאל אין קושיה קושיה ומדוע?
3. האם סובר הר"ן כדעת האומרים, "שאין טעם למצוות אלא שהן כולן מפני
הרצון האלוקי", או כדעת האומרים, שכל "מה שמנעתהו התורה ממנו הוא
בעצמו מזיק לנפשותינו ומוליד בנו רושם רע, אע"פ שלא נודע סבתו."
(לשאלה ב-ד - דברי הרמב"ם מורה נבוכים ג' מה' שהובאו בגליון כי
תצא חס"ג שאלה ה')

4. מהו תירוצו של הר"ן לקושיה המובאת לעיל כסם אברבנאל?

5. האם טעם מצוה "לא תסור" לדעת הר"ן הוא כטעם המצוה לדעת הרמב"ן
בדבריו (שאלה א') או מצא הר"ן טעם אחר למצוה זו?